

Landets kommuner

Deres ref.:
Vår ref.: 23/53436-2
Saksbehandler: Ingri Menne Sjoner
Dato: 06.03.2024

Orientering om endringer i folketrygdlovens regler om etterlatteytelser og betydningen for egenandelsforskriftens § 5.

Helsedirektoratet har mottatt flere henvendelser om forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester (egenandelsforskriften) i forbindelse med endringene i folketrygdlovens (ftrl.) regler om etterlatteytelser, som trådte i kraft 1. januar 2024. I henvendelsene stilles det spørsmål om hvordan fradragregelen i egenandelsforskriften § 5 skal tolkes i lys av de nye reglene om etterlatteytelser. Helsedirektoratet sender derfor et felles brev til alle landets kommuner og statsforvaltere.

I det følgende gir Helsedirektoratet en kort oppsummering av endringene i folketrygdloven og hvilken betydning dette har for tolkningen av egenandelsforskriften § 5. Deretter gjør vi rede for hvilke virkninger dette har for beregningen av fradrag i egenandelen for hjemmeboende ektefelle og barn. Til slutt gir vi noen generelle merknader til egenandelsforskriftens fradragregel.

Endringene i folketrygdloven fra 1. januar 2024

Folketrygdlovens regler om etterlatteytelser ble endret 1. januar 2024. Flere av etterlatteytelsene knyttes nå til folketrygdens grunnbeløp (G), fremfor en beregning av avdødes pensjon. Folketrygdloven er ikke en del av lovgivningen som Helsedirektoratet har ansvar for å fortolke. For nærmere informasjon om folketrygdlovens regler anbefaler vi å ta kontakt med Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV). Endringene i folketrygdloven oppsummeres likevel i de følgende punktene.¹

- Etterlattepensjonen til gjenlevende ektefelle under 67 år er endret til en 3-årig omstillingsstønad, som ved full årlig stønad utgjør 2,25 ganger G. Unntaksvis kan gjenlevende ektefelle få omstillingsstønad i inntil 5 år. Gjenlevende ektefelle som er født i 1963 eller tidligere kan få stønadperioden utvidet til fylte 67 år, dersom vedkommende hadde lav inntekt de siste fem årene før dødsfallet. Omstillingsstønnen beror på en aktivitetsplikt, samtidig som den reduseres med 45 prosent av ektefellens arbeidsinntekt, dersom inntekten er mer enn halv G. Full årlig stønad forutsetter at avdøde hadde full trygdetid. (ftrl. kap. 17)
- Barnepensjon utgjør etter folketrygdlovens nye regler 1 G for hvert barn, hvis én forelder er død. Dersom begge foreldrene er døde, utgjør barnepensjonen 2,25 ganger G for hvert barn. Barnepensjonens størrelse beror på avdødes trygdetid. (ftrl. kap. 18)

¹ For nærmere beskrivelse av endringene, se for eksempel Prop. 13 L (2020-2021), Prop. 77 L (2022-2023), Lov 28. februar 1997 om folketrygd, Lov 18. desember 2020 om endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser) og Lov 16. juni 2023 om endringer i folketrygdloven (tilpasninger til reglene om nye etterlatteytelser) og forskrift om alderspensjon i folketrygden.

- Folketrygdlovens ytelser til etterlatte alderspensjonister er et gjenlevendetillegg i alderspensjonen. Denne ordningen fases gradvis ut med endringene i folketrygdloven, som trådte i kraft fra 1. januar 2024. Dette har sammenheng med folketrygdlovens regler om opptjening til alderspensjon, som følger av ftrl. kap. 19 og kap. 20.² Gjenlevendetillegg i alderspensjon reguleres kun av ftrl. kap. 19. Som følge av endringene i folketrygdloven, skal dette tillegget som hovedregel holdes nominelt uendret. Gjenlevendetillegget er derfor det samme beløpet for hvert år, uten at det justeres etter årlige reguleringer. Hvilke regler som gjelder for den enkeltes alderspensjon, beror på når den gjenlevende ektefellen er født.
 - *Født 1943 eller tidligere:* alderspensjon beregnes i sin helhet etter ftrl. kap. 19. Dette omfatter gjenlevendetillegg i alderspensjon. De aktuelle endringene i folketrygdlovens regler om etterlatteytelser gjelder ikke for alderspensjonister fra disse årskullene.
 - *Født 1944–1953:* alderspensjon beregnes i sin helhet etter ftrl. kap. 19. Dette omfatter gjenlevendetillegg i alderspensjon, som videreføres nominelt uendret etter folketrygdlovens nye regler om etterlatteytelser.
 - *Født 1954–1962:* alderspensjon beregnes delvis etter ftrl. kap. 19 og delvis etter ftrl. kap. 20, basert på en fordeling etter fødselsår. Andelen av alderspensjonen som beregnes etter ftrl. kap. 19, omfatter et gjenlevendetillegg. Som følge av endringene i folketrygdloven, skal dette tillegget ikke endres eller justeres. Det er ingen gjenlevendefordeler i alderspensjonen som beregnes etter ftrl. kap. 20.
 - *Født 1963 eller senere:* alderspensjon beregnes i sin helhet etter ftrl. kap. 20. Det er ingen gjenlevendefordel i alderspensjon etter disse reglene, da alderspensjonen kun er basert på den enkeltes opptjening.
- Endringene i folketrygdloven medfører at personer som mottar uføretrygd ikke lenger får gjenlevendetillegg. Dagens ordning med tillegg i uføretrygd for gjenlevende ektefelle fases ut over tid. Gjenlevende ektefelle som mottar uføretrygd og som fikk gjenlevendetillegg innvilget før 1. januar 2024, får tillegget videreført med nominell uendret verdi. (ftrl. kap. 12)
- Som følge av endringene er det tilføyd et eget kapittel i folketrygdloven med overgangsregler for ytelser til etterlatte som er innvilget før endringene trådte i kraft. (ftrl. kap. 17A)

Fellestrekket for de nye reglene er at den gjenlevende som hovedregel kun får ytelser i en viss periode.

Egenandelsforskriften § 5 andre ledd som følge av nye regler i folketrygdloven

Kommunen kan kreve egenandel for opphold i institusjon etter egenandelsforskriften. Ved beregningen av egenandelen, skal det gjøres fradrag for beboerens hjemmeboende ektefelle og barn, jf. egenandelsforskriften § 5 første ledd. Hensikten med fradragsregelen er å unngå at beboerens familiemedlemmer får økonomiske vanskeligheter fordi vedkommende bor i institusjon.³ Det er samtidig beboeren som tilgodeses av fradragsberegningen, da et fradrag i egenandelen resulterer i en lavere egenandel. Fradraget beregnes ut ifra hvilke ytelser beboerens ektefelle og barn ville fått fra folketrygden, dersom beboeren var død, jf. egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Utgangspunktet for beregningen er derfor de *tenkte* etterlatteytelsene til hjemmeboende ektefelle og barn.⁴

² Nye regler om opptjening til alderspensjon trådte i kraft i 2011, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008-2009) punkt. 1.2 og Lov 5. juni 2009 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

³ Helse- og omsorgsdepartementets [rundskriv I-47/98](#), til tidligere forskrift om vederlag for opphold i institusjon mv. Den tidligere vederlagsforskriften er i stor grad videreført i dagens egenandelsforskrift. Rundskrivet er derfor relevant når det gjelder tolkningen av dagens forskrift.

⁴ Edvardsen og Helland, *Betaling for beboere i institusjon – beregning av egenandel på sykehjem og i andre kommunale institusjoner* 5. utg. (2020) side 155

De aktuelle endringene i folketrygdloven skal legges til grunn når det gjelder beregningen av fradrag etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Da utgangspunktet for egenandelsforskriftens fradragsregel er hjemmeboende ektefelle og barn sine tenkte etterlatteytelser, er det hovedreglene i folketrygdloven som gjelder. Enhver regel om etterlatteytelser i folketrygdloven overføres derfor ikke til egenandelsforskriften. På bakgrunn av dette legger Helsedirektoratet blant annet til grunn at det ikke er et krav at folketrygdlovens ulike forutsetninger for rett til etterlatteytelser må være til stede. Av den grunn har for eksempel ikke beboerens trygdetid noen betydning når det gjelder de tenkte etterlatteytelsene og beregningen av fradrag etter egenandelsforskriften.

Frdraget etter egenandelsforskriften § 5 skal fremdeles beregnes ut ifra ektefellens eller barnets tenkte etterlatteytelser fra folketrygden. I flere tilfeller blir imidlertid regnestykket forskjellig fra slik det var før endringene i folketrygdloven trådte i kraft, fordi utgangspunktet for beregningen er endret. Dette har sammenheng med at de tenkte etterlatteytelsene til hjemmeboende ektefelle og barn er endret som følge av folketrygdlovens nye regler. For hjemmeboende ektefelle som er under 67 år og som ikke mottar alderspensjon eller uføretrygd, er for eksempel utgangspunktet endret fra tenkt etterlattepensjon til tenkt omstillingsstønad. Utgangspunktet om tenkte etterlatteytelser utgjør i slike tilfeller et annet beløp enn hva den tenkte etterlattepensjonen utgjorde før 1. januar 2024. Regnestykket er samtidig enklere, fordi ytelsen nå knyttes til folketrygdens grunnbeløp.

Videre skal den tenkte etterlatteytelsen "redueres krone for krone" mot ektefellens eller barnets arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden, jf. egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Dette betyr at inntektene i sin helhet skal trekkes fra den tenkte etterlatteytelsen. Som et utgangspunkt kan frdraget for hjemmeboende ektefelle og barn derfor beregnes på samme måte som før endringene i folketrygdloven trådte i kraft. Frdragsberegningen kan stilles opp på følgende måte:

tenkte etterlatteytelser

*– hjemmeboende ektefelles eller barns arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden
= fradrag for hjemmeboende ektefelle eller barn*

Ifølge egenandelsforskriften § 5 tredje ledd skal 50 prosent av beboerens andre offentlige og private pensjoner også inngå i frdragsberegningen. Disse pensjonene berøres imidlertid ikke av endringene i folketrygdloven, og vi går derfor ikke nærmere inn på disse reglene i dette brevet.

Virkninger

Virkninger for fradrag for hjemmeboende ektefelle under 67 år

Endringene i folketrygdloven innebærer at den tidligere etterlattepensjonen til gjenlevende ektefelle som er under 67 år og som ikke mottar alderspensjon eller uføretrygd, er endret til en tidsbegrenset omstillingsstønad. Folketrygdlovens omstillingsstønad gis som hovedregel i 3 år. Overført til egenandelsforskriftens fradragsregel, innebærer dette at frdraget for hjemmeboende ektefelle som er under 67 år og som verken mottar alderspensjon eller uføretrygd, skal beregnes ut ifra en tenkt omstillingsstønad.

Som nevnt ovenfor, er det hovedreglene i folketrygdloven som gjelder for frdragsberegningen etter egenandelsforskriften. Dette innebærer at folketrygdlovens avkortingsregler for omstillingsstønad ikke gjelder ved frdragsberegningen etter egenandelsforskriften. Det følger av egenandelsforskriften § 5 andre ledd at den tenkte omstillingsstønad skal avkortes krone for krone mot hjemmeboende ektefelles arbeidsinntekt og pensjoner fra folketrygden.

Videre følger det av folketrygdloven at gjenlevende ektefelles 3-årige omstillingsstønad beror på en aktivitets- eller arbeidspålit. Dersom gjenlevende ektefelle har behov for arbeidsrettede tiltak, kan

stønadperioden forlenges i inntil 5 år. Disse reglene overføres imidlertid ikke til egenandelsforskriftens fradragregel.

Etter folketrygdloven er det enda et unntak som forlenger den tidsbegrensede omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle. Dersom gjenlevende ektefelle er født i 1963 eller tidligere, kan omstillingsstønad utbetales inntil vedkommende fyller 67 år, så lenge han eller hun har hatt årlig arbeidsinntekt under 2 G de siste fem årene. Dette unntaket overføres til egenandelsforskriftens fradragregel. Det betyr at det kan gjøres fradrag etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd inntil hjemmeboende ektefelle fyller 67 år. En forutsetning for dette er at hjemmeboende ektefelle er født i 1963 eller tidligere og at vedkommende har hatt arbeidsinntekt under 2 G de siste fem årene før beboeren flyttet inn på institusjon.

Fradrag for hjemmeboende ektefelle som er under 67 år og som verken mottar uføretrygd eller alderpensjon, kan beregnes på følgende måte etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd:

$$\begin{aligned} & \textit{tenkt omstillingsstønad til hjemmeboende ektefelle (2,25 ganger G)} \\ & - \textit{hjemmeboende ektefelles arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden} \\ & = \textit{fradrag i egenandel} \end{aligned}$$

I tilfeller der hjemmeboende ektefelles arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden er mer enn 2,25 ganger G, vil fradraget i beboerens egenandel etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd bli null.⁵

Som nevnt, er utgangspunktet for beregningen av fradrag for hjemmeboende ektefelle som er under 67 år og som verken mottar alderspensjon eller uføretrygd, en tenkt 3-årig omstillingsstønad. Dette innebærer at forskriftens fradragregel som utgangspunkt begrenses til 3 år. Kommunen har imidlertid mulighet til å fastsette et fradrag basert på en konkret rimelighetsvurdering etter egenandelsforskriften § 5 fjerde ledd. På denne måten kan kommunen velge å videreføre den tenkte omstillingsstønad som et utgangspunkt for fradragberegningen, så lenge beboeren bor i en institusjon. Som det beskrives avslutningsvis i dette brevet, kan kommunen også fastsette et større fradrag enn hva beregningen etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd tilsier.

Som følge av endringene i folketrygdloven er det innført overgangsregler for gjenlevende ektefelle som allerede mottar etterlattepensjon etter folketrygdlovens gamle regler. I slike tilfeller beholder gjenlevende ektefelle den gamle etterlattepensjonen i 3 eller 5 år. Gjenlevende ektefelle født i 1970 eller tidligere kan beholde pensjonen inntil fylte 67 år, dersom vedkommende hadde arbeidsinntekt under 2 G de siste fem årene før folketrygdloven ble endret. Når det gjelder egenandelsforskriftens fradragregel, får disse reglene betydning dersom det før 1. januar 2024 ble beregnet fradrag for hjemmeboende ektefelle med utgangspunkt i tenkt etterlattepensjon etter folketrygdlovens gamle regler. I slike tilfeller kan fradraget beregnes på samme måte som tidligere i 3 år, ev. i lengre tid dersom hjemmeboende ektefelle er født i 1970 eller tidligere og vedkommende hadde arbeidsinntekt under 2 G de siste fem årene før lovendringen.

Virkninger for fradrag for barn

Endringene i folketrygdloven innebærer at barnepensjonen utgjør 1 G og 2,25 ganger G, avhengig av om én eller begge av foreldrene er døde. Barnepensjonen ytes til barnet fyller 20 år. Det følger av egenandelsforskriften § 5 første ledd at det skal gjøres fradrag for beboerens mindreårige barn og barn over 18 år som beboeren forsørger. Utgangspunktet for beregningen av fradraget er barnets tenkte

⁵ Folketrygdens grunnbeløp er per 1. mai 2023 kr. 118 620. Omstillingsstønad er 2,25 G, som tilsvarer omtrent kr. 267 000.

barnepensjon. Som nevnt ovenfor, har beboerens trygdetid ingen betydning når det gjelder den tenkte etterlatteytelsen og beregningen av fradrag etter egenandelsforskriften.

Ordlyden i egenandelsforskriften § 5 første ledd tilsier at det kun skal beregnes fradrag for barn over 18 år i den grad beboeren forsørger barnet. Som nevnt ovenfor, ytes folketrygdens barnepensjon til barnet fyller 20 år. Barn mellom 18 og 20 år forsørges i ulik grad av sine foreldre, til tross for at barnet er over myndighetsalder. Som et utgangspunkt kan det derfor beregnes fradrag for beboerens barn etter egenandelsforskriften § 5, inntil barnet fyller 20 år.

Som nevnt ovenfor, skal barnets tenkte etterlatteytelse avkortes med barnets arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden, jf. egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Dette innebærer at barnets ev. arbeidsinntekt og pensjon fra folketrygden kan ha innvirkning på hvor stor egenandel forelderen må betale for opphold i institusjon. Til sammenligning, er det flere ytelser i folketrygdloven som er uavhengige av barnets ev. inntekter. På dette området er egenandelsforskriften strengere enn folketrygdloven. Til tross for egenandelsforskriftens ordlyd, mener Helsedirektoratet at rimelighetshensyn taler for at kommunen bør se bort fra egenandelsforskriftens avkortingsregler for barnets egen inntekt og eventuelle pensjon fra folketrygden, når det gjelder beregning av fradrag for beboerens barn. Etter vår vurdering bør barnets tenkte etterlatteytelse slik den ville vært etter folketrygdlovens regler, utgjøre fradraget for beboerens barn.

Virkninger for fradrag for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist

Utgangspunktet for beregningen av fradrag etter egenandelsforskriften, er hjemmeboende ektefelles tenkte etterlatteytelse fra folketrygden. Den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, er alderspensjon med gjenlevendetillegg. Som nevnt ovenfor, er alderspensjon med gjenlevendetillegg regulert i ftrl. kap. 19.

Endringene i folketrygdloven innebærer at folketrygdens etterlatteytelser til alderspensjonister fases ut over tid. Fra og med 1. januar 2024, får gjenlevende ektefelle født mellom 1944 og 1962 et nominelt uendret gjenlevendetillegg i sin alderspensjon. Gjenlevendetillegget skal derfor ikke justeres ved årlige reguleringer. Som følge av disse endringene, har gjenlevende ektefelles fødselsår betydning for hvordan etterlatteytelsene skal beregnes. Overført til egenandelsforskriftens fradragsregel, innebærer dette at hjemmeboende ektefelles fødselsår har betydning for hvordan fradraget skal beregnes.

- *Født 1943 eller tidligere:* folketrygdlovens nye regler om etterlatteytelser gjelder ikke for alderspensjonister i disse årskullene. Det er derfor ingen endring når det gjelder beregning av fradrag for hjemmeboende ektefelle født i 1943 eller tidligere etter egenandelsforskriften. For denne gruppen beregnes fradraget i egenandelen på samme måte som det ble gjort før 1. januar 2024.
- *Født 1944–1953:* hele alderspensjonen er beregnet etter ftrl. kap. 19. Endringene i folketrygdloven medfører at gjenlevendetillegget i den enkeltes alderspensjon ikke skal endres ved årlige reguleringer. Dette legges til grunn i beregningen av fradrag etter egenandelsforskriften.
- *Født 1954–1962:* deler av alderspensjonen beregnes etter ftrl. kap. 19. Hvor stor andel dette utgjør, beror på fødselsår. Det er denne andelen av alderspensjonen som ligger til grunn for fradragsberegningen etter egenandelsforskriften. Som følge av endringene i folketrygdloven, skal gjenlevendetillegget i denne andelen av alderspensjonen holdes nominelt uendret. Den andelen av alderspensjonen som beregnes etter ftrl. kap. 20 får ingen betydning for fradragsberegningen etter egenandelsforskriften.
- *Født 1963 eller senere:* alderspensjon beregnes i sin helhet etter ftrl. kap. 20. Disse reglene gir ingen ytelser til etterlatte. Dette innebærer at det ikke er noen tenkte etterlatteytelser for

hjemmeboende ektefelle etter egenandelsforskriften § 5. Som følge av dette, skal det ikke gjøres fradrag for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, dersom vedkommende er født i 1963 eller senere.

Punktene ovenfor viser at endringene i folketrygdloven er relevante for beregningen av fradrag for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, når vedkommende er født mellom 1944 og 1962. Det har sammenheng med at alderspensjonen til personer i disse årskullene helt eller delvis beregnes etter ftrl. kap. 19. Som nevnt ovenfor, er det ftrl. kap. 19 som regulerer etterlatteytelser til alderspensjonister.⁶ Ved fradragsberegningen etter egenandelsforskriften, kan det derfor ses helt bort fra den delen av alderspensjon som er beregnet etter ftrl. kap. 20.

I det følgende beskrives beregningen av fradrag for hjemmeboende ektefelle født mellom 1944 og 1962 og som er alderspensjonist.

Den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, tilsvarer alderspensjon med gjenlevendetillegg. Fradraget i egenandelen representerer derfor det tenkte gjenlevendetillegget i hjemmeboende ektefelles alderspensjon. På bakgrunn av endringene i folketrygdloven, skal fradraget for hjemmeboende ektefelle som er født i disse årskullene ikke endres etter årlige justeringer. Utover dette beregnes fradraget for hjemmeboende ektefelle på samme måte som før endringene i folketrygdloven trådte i kraft.

Det første steget er å beregne den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist. Dette gjøres på samme måte som før endringene i folketrygdloven trådte i kraft. Den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, kan beregnes på ulike måter. Kommunen skal beregne den tenkte etterlatteytelsen ut ifra det alternativet som gir best utgangspunkt.

Alternativ 1:

grunnpensjon
+ 55 prosent av hjemmeboende ektefelles tilleggspensjon
+ 55 prosent av beboers tilleggspensjon
= hjemmeboende ektefelles tenkte etterlatteytelser

Alternativ 2:

grunnpensjon
+ hjemmeboende ektefelles tilleggspensjon
= hjemmeboende ektefelles tenkte etterlatteytelser

Alternativ 3:

grunnpensjon
+ særtillegg eller pensjonstillegg
= hjemmeboende ektefelles tenkte etterlatteytelser

⁶ Alderspensjon som er beregnet etter ftrl. kap. 19 består av grunnpensjon og tilleggspensjon osv. Alderspensjon beregnet etter ftrl. kap. 20 består av andre komponenter. Når det er snakk om grunnpensjon og tilleggspensjon mv, så dreier det seg derfor om alderspensjon beregnet etter ftrl. kap. 19.

Ifølge folketrygdloven vil grunnpensjonen aldri være større enn folketrygdens grunnbeløp (G). Det kan derfor forenkle beregningen av den tenkte etterlatteytelsen i egenandelsforskriften, å legge 1 G til grunn i stedet for grunnpensjonen.

Det neste steget er å trekke fra hjemmeboende ektefelles pensjon fra folketrygden og eventuell arbeidsinntekt, jf. egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Den tenkte etterlatteytelsen avkortes derfor krone for krone med hjemmeboende ektefelles pensjon fra folketrygden, og eventuell arbeidsinntekt. Beregningen kan settes opp på følgende måte:

hjemmeboende ektefelles tenkte etterlatteytelser
– hjemmeboende ektefelles pensjon fra folketrygden (og ev. arbeidsinntekt)
= fradrag i egenandel
→ nominelt beløp for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist (f. 1944-1962)

Som følge av endringene i folketrygdloven, skal beløpet som fradraget utgjør holdes nominelt uendret. Det er dette som er virkningen av endringene i folketrygdloven når det gjelder beregningen av fradrag for hjemmeboende ektefelle som er født mellom 1944 og 1962 og som er alderspensjonist. Fradraget er dermed ferdig beregnet og skal ifølge folketrygdlovens regler ikke justeres eller endres så lenge beboeren bor i institusjon og det gjøres fradrag for beboerens ektefelle. Kommunen har imidlertid muligheten til å fastsette fradraget basert på en konkret rimelighetsvurdering, jf. egenandelsforskriften § 5 fjerde ledd. Dette beskrives nærmere nedenfor.

Virkninger for fradrag for hjemmeboende ektefelle som mottar uføretrygd

Ordningen med gjenlevendetillegg til personer som mottar uføretrygd, avvikles med de nye reglene i folketrygdloven. Dersom det var innvilget gjenlevendetillegg til ektefelle som mottar uføretrygd før 1. januar 2024, videreføres dette tillegget slik det er.

Overført til egenandelsforskriftens fradragregel, innebærer dette at det kun skal beregnes fradrag i egenandel for hjemmeboende ektefelle som mottar uføretrygd, dersom det ble gjort før 1. januar 2024. I de tilfellene beholdes fradraget slik det var etter siste beregning. Fradraget forblir uendret så lenge beboeren bor i institusjon og det gjøres fradrag for beboerens hjemmeboende ektefelle.

Nye beboere (etter 1. januar 2024) med hjemmeboende ektefelle som mottar uføretrygd har derfor ikke rett på fradrag etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Kommunen har likevel mulighet til å fastsette et fradrag basert på en konkret rimelighetsvurdering etter egenandelsforskriften § 5 fjerde ledd. På denne måten kan kommunen sørge for lik behandling av like tilfeller.

Avsluttende bemerkninger

De aktuelle endringene i folketrygdloven medfører en innsnevring av egenandelsforskriftens regler for beregning av fradrag i egenandel. Som følge av dette vil Helsedirektoratet fremheve viktigheten av at kommunen gjør særskilte vurderinger av om det skal innvilges fradrag etter egenandelsforskriften § 5 fjerde ledd. Bestemmelsen innebærer at kommunen kan ta hensyn til hva som er rimelig i den konkrete situasjonen, når fradrag i egenandel skal fastsettes. Dette betyr at kommunen kan fastsette fradragets størrelse basert på hva som er rimelig ut ifra beboerens inntekt og forholdene for øvrig. Å legge vekt på slike rimelighetshensyn er en del av kommunens frie skjønn, på samme måte som vurderingen av hvilke konkrete forhold det ev. legges vekt på også er en del av kommunens skjønn.⁷ Kommunen bør vurdere

⁷ Rundskriv [I-47/98](#).

om det skal fastsettes egne kriterier for når det skal innvilges ytterligere fradrag etter egenandelsforskriften § 5 fjerde ledd.

Et fellestrekk for egenandelsforskriftens regler er at reglene kan praktiseres til beboerens gunst. Kommunen kan derfor velge en praksis som er til fordel for den enkelte beboeren. Dette kommer også frem av fradragsreglene. Det følger av egenandelsforskriften § 5 andre ledd at fradrag for beboerens hjemmeboende ektefelle og barn "minst" skal tilsvare utgangspunktet om tenkte etterlatteytelser fra folketrygden. Det dreier seg derfor om et minimumsfradrag i egenandelen. Kommunen har derfor mulighet til å gjøre et større fradrag i beboerens egenandel, enn hva beregningen etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd tilsier. Dette har sammenheng med at fradraget resulterer i en lavere egenandel, som utgjør en fordel for beboeren. Til sammenligning har ikke kommunen mulighet til å fastsette et mindre fradrag enn hva beregningen etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd tilsier. Det er fordi egenandelsforskriftens regler er maksimumsregler, som setter en øvre grense når det gjelder kommunens adgang til å kreve egenandel for opphold i institusjon.

I tilfeller der hjemmeboende ektefelle får økonomiske vansker som følge av beboerens langtidsopphold i institusjon og fradrag etter egenandelsforskriften § 5 ikke er tilstrekkelig for å sikre hjemmeboende ektefelle nødvendig livsopphold, bør kommunen ha rutiner for samarbeid med NAV og rutiner for å bistå med å søke om bostøtte fra Husbanken.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
avdelingsdirektør

Ingri Menne Sjoner
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

Mottaker

Kontaktperson

Adresse

Post

Landets kommuner

Landets

statsforvaltere